

Δημοκρατία και Παγκόσμιο Κύπελο 2014: Το Κράτος Έκτατης Ανάγκης της Βραζιλίας

των Renata Bessi And Santiago Navarro F. (Μετάφραση Πάνος Κορφιάτης)

Περισσότεροι από 10.000 αστυνομικοί με στρατιωτική εκπαίδευση είναι έτοιμοι να αντιμετωπίσουν οποιαδήποτε αναταραχή ή εκδήλωση κοινωνικής δυσαρέσκειας που μπορεί να συμβεί πριν και κατά τη διάρκεια του φετινού Παγκοσμίου Κυπέλλου.

Στις 20 Δεκεμβρίου 2013 το Υπουργείο Άμυνας της Βραζιλίας δημοσίευσε ένα εγχειρίδιο με τίτλο “Πως να εγγυηθείς τον Νόμο και την Τάξη”, το οποίο ενθαρρύνει τη χρησιμοποίηση στρατιωτικής δράσης για να διασφαλίσει τη “δημόσια ασφάλεια”. Κατατάσσει επίσης σε λίστα άτομα, ομάδες, οργανώσεις και κινήματα που θεωρούνται “αντίπαλες δυνάμεις”, τονίζοντας αυτά που οι πράξεις τους παραβιάζουν “τη δημοσία τάξη ή τη δημοσία ασφάλεια”.

Αυτό το πρωτοφανές ντοκουμέντο, μαζί με την ανάλογη νομοθεσία, επιδιώκει να περιορίσει και να εξουδετερώσει κάθε διαμαρτυρία ή εκδήλωση δημοκρατικής δυσαρέσκειας γύρω από το Παγκόσμιο Κύπελλο. Οι διαδηλωτές εξισώνονται με εγκληματίες, περιθωριοποιούνται και αποστερούνται τα δικαιώματά τους σαν πολίτες. Τέτοια ήταν η περίπτωση των πρώτων διαδηλώσεων που έλαβαν χώρα σε διαφορετικές πόλεις της Βραζιλίας κατά τη διάρκεια του Ιανουαρίου του 2014. Η στρατιωτική αστυνομία συνέλαβε παραπάνω από 143 ανθρώπους και χρησιμοποίησε ακραία βία εναντίον των διαδηλωτών.

Το νέο εγχειρίδιο δίνει στην αστυνομία περαιτέρω εξουσία ώστε να καλεί σε βοήθεια τους τρεις κλάδους των Ενόπλων Δυνάμεων (Στρατό, Ναυτικό και Αεροπορία) μέσω ενός Προεδρικού Διατάγματος που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ανά πάσα στιγμή από την κυβέρνηση. Ο στόχος του είναι “να παρέχει ασφάλεια σε εγκαταστάσεις, εξοπλισμό και προσωπικό που συμμετέχει σε σημαντικά γεγονότα.”

Μαζί με την στρατιωτική έννοια του “εχθρού” άλλη μια συντηρητική έννοια έχει ανακυκλωθεί από την περίοδο της Βραζιλιάνικης στρατιωτικής δικτατορίας, αυτή της “απειλής”. Κατά τη διάρκεια της δικτατορίας, η έννοια της “απειλής” χρησιμοποιούταν για να δικαιολογήσει τη δίωξη, την καταπίεση και τον εκφοβισμό ακτιβιστών και κοινωνικών αγωνιστών, όπως η κυβέρνηση των Ηνωμένων Πολιτειών χαρακτηρίζει και ακολούθως διώκει τους λεγόμενους “τρομοκράτες”. Σύμφωνα με το εγχειρίδιο, η “απειλή” χαρακτηρίζεται από πράξεις ή απόπειρες πράξεων που διαπράττονται από τις προαναφερθείσες “αντίπαλες δυνάμεις” ή από το γενικό πληθυσμό που “δυσνητικά διακινδυνεύει τη διατήρηση της δημοσίας τάξης ή την ασφάλεια των ατόμων και της περιουσίας”. Αυτή η ιδέα της καταπολέμησης ενός εχθρού ή της εξάλειψης μιας απειλής στο όνομα της διατήρησης της δημοσίας τάξης είναι ένας βολικός τρόπος να δικαιολογήσει τις σειρές νόμων, ρυθμίσεων και κανόνων που έχουν δημιουργηθεί τα τρία τελευταία χρόνια, έπειτα από την αποδοχή της Βραζιλίας ως διοργανώτριας χώρας του Παγκοσμίου Κυπέλλου του 2014. Αυτοί οι νόμοι κάνουν τις 12 πόλεις οικοδεσπότες (όπου θα διεξαχθούν οι αγώνες) “εξαιρετική επικράτεια για την ελεύθερη απόλαυση της ΦΙΦΑ και των χορηγών της”. Αυτό το πλαίσιο νόμων, που σε πολλές περιπτώσεις ακυρώνει το Βραζιλιάνικο

Σύνταγμα, φτιάχτηκε μονομερώς και χωρίς τη συμβολή των κοινωνικών κινημάτων.

“Δεν υπάρχει καμία αμφιβολία ότι οι στόχοι του εγχειριδίου είναι οι διαδηλωτές κατά του Παγκοσμίου Κύπελλου. Όλοι οι τομείς της κυβέρνησης κάνουν σαφές ότι το Παγκόσμιο Κύπελλο θα λάβει χώρα και, αν είναι δυνατό, ο κόσμος δεν θα δει καθόλου διαμαρτυρίες”, λέει η Λουάνα Ξάβιε Πίντο Κοέλιο, αντιπρόσωπος του Εθνικού Φόρουμ για την Αστική Μεταρρύθμιση που είναι ένα Σώμα κοινωνικών κινημάτων που μάχεται για τα δικαιώματα των πολιτών και την ανάκτηση του δημοσίου χώρου. Επίσης προειδοποιεί ότι “η ελευθερία έκφρασης είναι κομμάτι μιας δημοκρατίας και δεν μπορεί να τεθεί σε κίνδυνο. Η αυξημένη αστυνομική καταστολή είναι ένα ιστορικό πισωγύρισμα για την ελευθερία σε αυτήν τη χώρα και, σε πείσμα της, συλλογικότητες και ομάδες θα συνεχίσουν να βγαίνουν στους δρόμους.”

Οι διαδηλώσεις ενάντια στο Παγκόσμιο Κύπελλο διαμαρτύρονται για τις δημόσιες δαπάνες σε υποδομές και τα τεράστια κέρδη που δημιουργούν σε υπερεθνικούς επενδύτες, ενώ μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού στερείται τις πιο βασικές υπηρεσίες : μεταφορές, υγεία, εκπαίδευση και εργασιακή ασφάλεια.

Αντιτρομοκρατικός νόμος : για ποιον;

Ανάμεσα στα μέτρα που έχουν παρθεί γύρω από το Παγκόσμιο Κύπελλο, το πιο πειστικό ζήτημα είναι ένας νόμος που τώρα βρίσκεται σε προχωρημένο στάδιο στο Κογκρέσο και που θα εισάγει το έγκλημα της τρομοκρατίας στη Βραζιλία. Στο κείμενό του ορίζει την τρομοκρατία σαν “πρόκληση ή διάδοση τρόμου και πανικού που επηρεάζει τη ζωή, τη σωματική ακεραιότητα, την υγεία ή την ελευθερία των πολιτών.” Το πρόβλημα είναι ότι αυτός ο ορισμός της τρομοκρατίας είναι ασαφής και μπορεί να ενσωματωθεί σε κάθε κατηγορία. Για παράδειγμα, μια διαμαρτυρία έξω από ένα γήπεδο που ένας αγώνας λαμβάνει χώρα μπορεί να θεωρηθεί ότι δημιουργεί “εκτεταμένο πανικό.”

Η εφαρμογή αντιτρομοκρατικής νομοθεσίας στην Λατινική Αμερική έχει υπάρξει αμφιλεγόμενη. Στη Χιλή, για παράδειγμα, η αντιτρομοκρατική νομοθεσία της χώρας έχει χρησιμοποιηθεί για να ποινικοποιήσει κοινωνικά κινήματα, όπως αυτό των ιθαγενών Μαπουτσέ.

“Η Βραζιλία είναι μια χώρα χωρίς ιστορία τρομοκρατικών πράξεων και κατ’ αρχήν, η ποινική νομοθεσία θα μπορούσε να οδηγήσει σε εκτεταμένη χρήση βίας κατά διάρκεια συγκρούσεων στο δρόμο. Είναι δύσκολο να καταλάβουμε, επομένως, γιατί υπάρχει η ανάγκη να ποινικοποιηθεί μια συμπεριφορά που δεν είναι κομμάτι της Βραζιλιάνικης πραγματικότητας. Ο μόνος λόγος που ο νόμος ήρθε γρήγορα στο Κογκρέσο είναι το ενδιαφέρον να εφαρμοστεί ένας τέτοιος νόμος κατά τη διάρκεια του Παγκοσμίου Κυπέλλου” λέει η Πίντο Κοέλιο. “ Η πολιτεία του Σάο Πάολο ,για παράδειγμα, έχει δημιουργήσει μια αποκλειστική αστυνομική δύναμη για να αστυνομεύει το Παγκόσμιο Κύπελλο και μια ειδική αντιτρομοκρατική δύναμη. Αν δεν έχουμε τρομοκρατία στη χώρα, εναντίον ποιού κατευθύνεται αυτός ο μηχανισμός;”

Ο Γερουσιαστής Ρομέρο Γιούκα, Εισηγητής της Κοινής Επιτροπής στη Νομοθεσία και τις Κανονιστικές Διατάξεις του Συντάγματος (που αποτελείται από γερουσιαστές και μέλη του Κογκρέσου), παραδέχεται ότι το Κογκρέσο θα προσπαθήσει να διασφαλίσει ότι η νομοθεσία θα περάσει πριν την έναρξη του Παγκοσμίου Κυπέλλου στις 12 Ιούνη. Υποστηρίζει ότι η χώρα χρειάζεται ασφάλεια για να φιλοξενήσει χιλιάδες τουρίστες κατά

τη διάρκεια του γεγονότος.

Σύμφωνα με αυτόν τον νόμο, οποιοσδήποτε καταδικασμένος για τρομοκρατία θα μπορούσε να δεχτεί ποινές φυλάκισης από 15 έως 30 χρόνια. Επιπλέον, η τρομοκρατία θα μπορεί να αποτελεί ένα έγκλημα στο οποίο ο κατηγορούμενος θα κρατείται χωρίς εγγύηση και χωρίς την πιθανότητα αμνηστίας ή χάρης. Ο νόμος θα τοποθετηθεί στην ατζέντα της Γερουσίας το Φλεβάρη και έπειτα θα περάσει στη Βουλή των Αντιπροσώπων.

Ποινικοποιώντας τη συνέλευση.

Μια ακόμα τροποποίηση στο ποινικό δίκαιο είναι η αλλαγή του εγκλήματος της συμμετοχής σε συμμορία (μέσω του Νόμου 12.280/2013) στην κατηγορία της “εγκληματικής συνωμοσίας” που θα είναι πιο εύκολο να εφαρμοστεί απέναντι σε διαδηλωτές. Κάνει ευκολότερη την εξίσωση της διεξαγωγής συνέλευσης με το έγκλημα.

Για τον Αργκεμίρο ντε Αλμείδα, ένα μέλος του Εθνικού Συντονισμού των Λαϊκών Επιτροπών για το Παγκόσμιο Κύπελλο (Anpor), “κατά τη διάρκεια των τεράστιων διαμαρτυριών τον Ιούνη η κυβέρνηση έδειξε ότι δεν ήταν έτοιμη -και ίσως ακόμα δεν είναι- να αντιμετωπίσει τις πολιτικές διαδηλώσεις. Έκανε λάθος σε αρκετές περιπτώσεις σε αρκετές πόλεις. Αυτό συνέβαλε σε μια αύξηση της ανεξέλεγκτης βίας. Η αστυνομική παρουσία προκάλεσε περισσότερη βία. Η αυξημένη στρατιωτικοποίηση που βλέπουμε δεν είναι η λύση.”

Η οικονομία του Παγκοσμίου Κυπέλλου

Ο Γενικός Νόμος για το Παγκόσμιο Κύπελλο (Νόμος 12.663 του 2012) είναι το κύριο νομικό πλαίσιο που ευθύνεται για την εκχώρηση στη ΦΙΦΑ και τους συνεργάτες της ενός προσωρινού μονοπωλίου στην οικονομία της Βραζιλίας. Ο νόμος προβλέπει “εξαιρετικά εγκλήματα” που θα είναι σε ισχύ μόνο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 2014. Αυτά περιλαμβάνουν : απομίμηση των επίσημων συμβόλων, παραβίαση των δικαιωμάτων των χορηγών από απομίμηση ή από κάθε προσπάθεια να συνδεθούν ξένες εταιρίες με τα αθλητικά γεγονότα. Επίσης προβλέπει τη δημιουργία ειδικών δικαστηρίων για να αποφαινούνται επί των αγωγών σχετικά με το Παγκόσμιο Κύπελλο. Επιπρόσθετα, ο νόμος προστατεύει τη ΦΙΦΑ από κάθε δικαστικό έξοδο, ενώ οι Βραζιλιάνοι πολίτες μένει να καλύψουν το λογαριασμό.

Ακόμα, κατά τη διάρκεια του Κυπέλλου Συνομοσπονδιών τον προηγούμενο χρόνο ορίστηκε ένα δικαστικό προηγούμενο για την απαγόρευση των διαδηλώσεων κατά το Παγκόσμιο Κύπελλο του 2014. Το δικαστήριο της πολιτείας Μίνας Γκέραϊς επίσης απαγόρευσε τις διαδηλώσεις κατά τη διάρκεια του Κυπέλλου Συνομοσπονδιών.

Δικαστικές εξαιρέσεις για την ΦΙΦΑ

Ο Γενικός Νόμος για το Παγκόσμιο Κύπελλο αναστέλλει τους Βραζιλιάνικους νόμους που εγγυώνται την ελευθερία μετακίνησης των πολιτών, καταργεί ένα νόμο που απαγορεύει την πώληση αλκοολούχων ποτών στα στάδια και περιορίζει το δικαίωμα των εργατών στην απεργία. Επιπλέον, η ΦΙΦΑ έχει διασφαλίσει αποκλειστικά δικαιώματα στη διαφήμιση, πώληση και διανομή προϊόντων σε μια ακτίνα δυο χιλιομέτρων γύρω από τα στάδια.

“Ενώ τα ποδοσφαιρικά στάδια μαζικά μεταφέρονται σε ιδιωτική διαχείριση μέσω συμβολαίων παραχώρησης, υπαίθριοι πωλητές και δημόσιες αγορές θα απαγορεύονται σε αυτές τις περιοχές, για να κάνουν χώρο για εταιρίες όπως τα Μακντόναλντς (έναν από

τους χορηγούς του Παγκοσμίου Κυπέλλου)” είπε η Πίντο Κοέλιο.

Ο νόμος προβλέπει την αυτόματη χορήγηση βίζας εισόδου και άδειας εργασίας σε οποιονδήποτε επιλέγει η ΦΙΦΑ και σε οποιονδήποτε με εισιτήρια. Με αυτήν την πρόβλεψη η Βραζιλία χάνει την εξουσία να ελέγχει τους ξένους που εισέρχονται στη χώρα. Στη ΦΙΦΑ και τους συνεργάτες της έχουν επίσης παραχωρηθεί φοροαπαλλαγές μέσω του νόμου. Αυτό σημαίνει ότι η ΦΙΦΑ και οι χορηγοί της δεν χρειάζεται να πληρώνουν ομοσπονδιακούς φόρους και δασμούς και επίσης εξαιρούνται από τους φόρους επί των μισθών.

“ Η Βραζιλιάνικη κυβέρνηση έχει αποδεχτεί, με μικρή αντίσταση, όλα όσα ζήτησε η ΦΙΦΑ, συμπεριλαμβάνοντας ρυθμίσεις που αφηφούν τους εθνικούς νόμους και το Σύνταγμα, μια προσβολή στην κυριαρχία της Βραζιλίας. Οι αντιπρόσωποι της ΦΙΦΑ στη Βραζιλία γίνονται δεκτοί με τιμές Αρχηγού Κράτους. Ακόμα, η ΦΙΦΑ έχει κριτικάρει τις υποδομές της Βραζιλίας, αλλά δεν έχει επενδύσει καθόλου στη χώρα. Αντίθετα, η Βραζιλιάνικη κυβέρνηση της έχει δώσει φορολογικές εξαιρέσεις” πρόσθεσε η Πίντο Κοέλιο. “Ένα επιτυχημένο διεθνές γεγονός θα προωθήσει μια συγκεκριμένη εικόνα της χώρας στον κόσμο- μια εικόνα ανάπτυξης και προόδου. Για αυτό η Βραζιλία το ήθελε τόσο πολύ το 2007. Πιστεύω ότι η κυβέρνηση θα κάνει οτιδήποτε για να γίνει αυτή η εικόνα πραγματικότητα. Αλλά ο κόσμος θα προσέξει επίσης την κριτική του λαού για το Παγκόσμιο Κύπελλο.”

Σε μια δήλωση, ηANCOP επίσης κριτικάρει τις πράξεις της κυβέρνησης και χαρακτηρίζει τη θέση της σαν πολιτική υποταγή: “Ο Γενικός Νόμος για το Παγκόσμιο Κύπελλο είναι μια απάντηση στις απαιτήσεις της ΦΙΦΑ. Το επιχείρημα ότι η Βραζιλιάνικη κυβέρνηση πήρε μονή της αυτές τις αποφάσεις δεν είναι αποδεκτό γιατί η κυβέρνηση δεν έχει καμία εξουσία να συνάψει διεθνείς συμφωνίες χωρίς το Κοινοβούλιο. Αυτό είναι σε ευθεία αντίθεση με το Σύνταγμα και τους νόμους. Στο όνομα των επιχειρήσεων και των κερδών, αισθανόμαστε πολιτική εύνοια προς τη ΦΙΦΑ, που βλάπτει την κυριαρχία μας, την εγχώρια νομοθεσία μας και τα εθνικά μας συμφέροντα.”

Το μάρκετινγκ των πόλεων.

Οι πολίτες προετοιμάζονται να παρουσιάσουν φανταχτερές εικόνες των πόλεων τους σε ολόκληρο τον κόσμο καθώς παίζουν τον ρόλο των περήφανων οικοδεσποτών της ΦΙΦΑ. Αυτό είναι κομμάτι του μάρκετινγκ αυτών των πόλεων , και θεωρείται αναγκαίο για να προσελκυστούν επενδύσεις.“Με αυτό το μάρκετινγκ, ξεκίνησε μια μεγάλη διαδικασία υπέρ-ρύθμισης σε πόλεις με σκοπό να απαγορευτούν ή να αποφευχθούν συγκεκριμένες χρήσεις του δημόσιου χώρου,” είπε η Πίντο Κοέλιο. “Αυτό περιλαμβάνει μια αυξανόμενη δυσανεξία για τους πλανόδιους εργάτες, αυτούς που πωλούν αγαθά στους δρόμους, τους άστεγους, τους καλλιτέχνες δρόμου κτλ.”

Η εικόνα που θα κοσμή τις πόλεις της Βραζιλίας σαφώς θα αντικατοπτρίζει αυτό που έχει προσωρινά μπει κάτω απ’ το χαλί. Μια παρουσία θα παραμείνει, φωτισμένη από την απουσία των πωλητών και των κατοίκων του δρόμου. Μια λαχτάρα έχει γίνει διακριτή και σίγουρα θα παραμείνει ανάμεσα στους Βραζιλιανούς που βλέπουν τη δημοκρατία τους να περιορίζεται πριν τη διαφαινόμενη εμφάνιση του Παγκοσμίου Κυπέλλου.

Πηγή: Upside Down Word